

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: LOTTEN DAHLGREN

INNEHÅLL:

G. VON DÜBEN: De moskovitiska tsarernas gemåler. III.

LILLIE LÅNGREN: Om koloniträdgårdar.

Litteratur: F. E., Dardens Audrey af Mary Johnston. — F. E., Virginia eller
lärjungarna i Port Royal af förf. till »De spanska bröderna» m. fl.

Gift kvinnas beskattning.

Till behandling
at
Yttre skador,
sår, kylknölar, brännskador, tryck, m. m. är Salubrin lämpligaste medel. Det är fullkomligt giftfritt och hämmar icke cellbildningen, men är det pålitligaste medel att förhindra varbildning och inflammationer.

Med undantag endast af dem, som blott försökt underhaltiga efterrapningar eller icke använt Salubrin enligt bruksanvisningen, räkna alla Salubrin såsom det nyttigaste och värdefullaste behandlingsmedel i hvarje hem. Efterse därför, att Ni vid inköp erhåller originalflaskor med Fil. Doktor P. Håkansson's namn å etiketterna och genomläs den medföljande bruksanvisningen. Salubrin tillhandahålles i Parfym-, Specereri- och Färgaffärer. Partilager hos

GEIJER & C:o, Stockholm.

Nyheter för vårsäsongen

uti

Yllemussliner Bomullstyger

ovanligt rikt urval.

Svenska, franska och engelska.

BLUSTYGER

uti siden, ylle och bomull.

Plym-Boor. Chiffon-Boor.

HATTAR

uti modernaste franska och engelska faconer.

A. B. Nordiska Kompaniet.

STUREPLAN.

Aktiebolaget Nordiska Kompaniet.

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden-, kläde-, lärft- och yllestramalj, passande för **Dukar, Portiärer, Mattor, Kuddar, Serveringsdukar** m. m. **Mönster** uthyras. Rekvisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

Obs.! Ändrad adress: Regeringsgatan 5.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: **Fröken H. Cronius.**

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS.! Särskild matsal för fruntimmer.

Sjuksköterskor

med goda betyg öfver genomgångna lärokurser och utöfvad praktisk verksamhet finnas anmälda å Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå, 25 Tunnelgatan. — Allm. Tel. 82 11. Riks Tel. 68 98

**Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå,
Stockholm, 54 Drottninggatan,**

finnas anmälda kvinliga arbetsökande såsom: lektionsgivare i olika ämnen, svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrifbiträden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläserskor, gymnaster m. fl.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrödda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(*Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4*),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledighblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Von gleichem Interesse für die gebildete Hausfrau wie für die erwerbende Frau ist die von **Auguste Fickert** herausgegebene Monatsschrift

“NEUES FRAUNLEBEN“

alleiniges Organ der fortschrittlichen Frauenbewegung in Oesterreich
mit dem Beiblatt

“DIE STAATSBEAMTIN“

Organ der im Staatsdienste tätigen Frauen.

Das Blatt enthält theoretische Artikel über die Frauenfrage, sowie über soziale und kulturelle Fragen, Bilder aus dem Erwerbsleben der Frau, Berichte aus der Frauenbewegung des In- und Auslandes, literarische Beiträge aus der Feder bekannter Schriftsteller und Schriftstellerinnen u. s. w.

Jahrespreis 4 Kronen. Einzelheft 40 Heller.
Inseratenpreis: die 3mal gespaltene Petitzeile 30 Heller.

Administration: **Wien, XVIII., Schulgasse 41.**

Für den Buchhandel: **Szelinski & Co., Wien, I., Am Hof 5.**

Följande småskrifter kunna erhållas genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå**, 54 Drottninggatan, Stockholm. Till landsorten expedieras de pr efterkraf eller mot insänd likvid jämte postporto.

Fredrika-Bremer-Förbundets uppkomst och utveckling. Föredrag af *Gertrud Adelsborg*. Pris 10 öre.

Kvinnoarbete och Kvinnolycka af *Anna Sandström*. Pris 50 öre.

Under hvilka förutsättningar kan kvinnorörelsen bliwa af verklig betydelse för kultur och framåtskridande af *Anna Sandström*. Pris 10 öre.

Till frågan om kvinnans politiska rösträtt. Ett diskussionsinlägg af *Natanael Beskow*. Pris 5 öre.

Bör den svenska kvinnan erhålla politisk rösträtt? af *Anna Whitlock*. Pris 10 öre.

Svenska kvinnans kommunala rättigheter och skyldigheter af *Gustaf A. Aldén*. Pris 10 öre.

De kvinliga kontors- och butikbiträdenas ställning. Ett bidrag till hufvudstadens arbetarestatistik. Pris 15 öre.

Petition uti Reglementeringsfrågan från Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse den 6 maj 1902. Pris 5 öre.

Rabatt lämnas vid rekvisition af minst 100 ex.

Stadgar och berättelser angående Fredrika-Bremer-Förbundets verksamhet utsändas gratis.

De moskovitiska tsarernas gemåler.

(Efter A. Rambaud).

III.

Ivan den förskräcklige hade ända till sju gemåler. Med knapp nöd gaf kyrkan sitt samtycke till hans tredje och fjärde giftermål, och de trenne sista betraktades icke som tsarinnor. Ehuru den allra sista, Maria Magoj, hade skänkt honom en son, inlät han sig i underhandlingar med England om äktenskap med en kusin till drottning Elisabet. Hans första tre gemåler, Anastasia Romanov, Maria tjerkessiskan och Marfa Sobakina, blefvo, efter hvad han själf påstod, förgiftade af sina fiender. Den fjärde, Anna Koltovskoj, föll i onåd och inspärrades i kloster. De öfriga dogo, såsom det tyckes, en naturlig död. Maria Nagoj öfverlefde sin gemål. Den af alla dessa hustrur, som utöfvade det bästa inflytande på tsarens vilda hjärta, den, som var mest älskad af folket, var den första, tsarevitscharna Ivans och Feodors moder, Anastasia Romanov. Hennes död väckte allmän sorg. Folkvisorna om henne äro ekon af den saknad hon efterlämnade. Hon kallar tsaren till sin dödsbädd och ber honom bevekande: »Var god, var huld mot dessa båda präktiga falkar, mina båda tsarevitschor. Var god, var huld mot dina trogna tjänare, mot dina furstar, mot dina bojarer i rådet, mot hela detta kristna folk».

Den tjuugoårige Mikael Romanov hade nyss bestigit Moskvas tron. Hans fränder Sottikovarna voro *stundens män*. Med öfliga formaliteter valde han till gemål Maria Klapov, som under namnet Nastasia installerades i *terem*. Soltikovarna sågo ej med blida ögon Klopovarnas gryende makt. En dag uppstod af en obetydlig anledning dispyt mellan en af de förra och en af de nya *närmaste*. Fjorton dagar därefter insjuknade den furstliga bruden. Hennes föräldrar trodde endast, att hon förätit sig, men Sottikovarna förklarade sjukdomen obotlig. De rådfrågade läkare, och dessa ordinerade en särskild kur. Men Klopovs aktade sig för att låta sin dotter taga in den föreskrifna medicinen. För det första voro hofvets medici, som skieckats af deras rivaler, dem misstänkta, och för det andra betraktade de, liksom i allmänhet den gamla tidens äkta ryssar, alla läkare, denna nya import från

det kätterska västerlandet, såsom ett slags trollkarlar. Enligt deras föreställning var sjukdom en pröfning, sänd af Gud och som han allena mäktade häfva. Att följa en läkares ordination var lika fördömligt som att anlita någon *kärings* helande örter. Alltså gifvo föräldrarna Klopov sin dotter att dricka vigvatten, hvori man doppat helgonreliker. Denna heliga dryck gjorde henne frisk. Men Sottikovarna ansågo sig ingalunda slagna, utan intalade tsaren, att hans medici verkligen betraktade sjukdomen som obotlig. Under deras påtryckning förklarade bojareernas råd, att Nastasia »ej kunde göra tsarens lycka». Och så blef hon förskjuten och hela hennes släkt förvisad. Då hände det märkvärdiga, att den unge tsaren, som ådagalagt så mycken svaghet, när det gällde att bistå sin brud, visade en okuffig bestämdhet, då det blef fråga om att välja en ny. »Jag har ingått äktenskap enligt Guds lag», sade han upprepade gånger. »Man har trolofvat mig med en tsarina. Jag äktar aldrig någon annan». Senare blefvo Sottikovarna störade, när det kom i dagen, att Nastasia åtnjöt synnerligen god hälsa, att hon ej varit allvarsamt sjuk, utan att hans gunstlingar endast farit med lögn. Men omständigheterna hindra honom att fullt godtgöra sin orättvisa. Efter långt motstånd måste han foga sig uti att välja en ny brud, eller, rättare sagdt, hans mor valde en åt honom, Maria Dolgoruki. Och så firades förmälningen i Kreml med stora lustbarheter, gudstjänst i kyrkorna, lysande gästbud, klockringning och fanfarer. Följande dag utbröt en dödlig sjukdom hos den höga bruden. Under tre månader förde hon ett tynande lif, och så dog hon. Det blef bevisadt, att hon blifvit förgiftad, men de skyldiga kunde ej upptäckas. Mikael's tredje trolofning, med Eudoxia Strecknev, fick en lyckligare utgång, tack vare de försiktighetsåtgärder hvarmed man omgaf den unga tsarinnan. Hennes fienders hat kunde alltså ej utgjuta sig i annat än nedrigt förtal.

Peter den stores far, Alexej, fick genomgå samma pröfning. År 1647 hade han valt till gemål Eufemia Vsevoljski. Detta val misshagade bojaren Morogov, som då var *stundens man*. När Eufemia trädde inför sin brudgum, föll hon i vanmakt. Morozovarna inbillade den unga fursten, att han blifvit lurad, att flickans anhöriga förteगत, att hon led af fallandesot. Fadern blef underkastad tortyr, och hela hennes familj förvisades till Sibirien, hvarpå man skred till nytt val. Denna gången lyckades Morozov få Maria Miloslavskij utkorad. Denna hade en syster, och henne tog boja-

ren själf till äkta. Som Morozovarnas och Miloslavskijarnas, d. v. s. de gamla och de nya *närmastes* intressen allsâ sammanfölla, hade den nya tsarinnan intet att frukta af skadliga örter och af förhåxning.

Kan det väcka förvåning, om ej alltid de mest ärelystna föräldrar voro angelägna om att utsätta sina döttrar för sådana faror och om de furstliga brudarna med bäfvan stego in i detta lysande och hemska *terem*, där på gyllene väggar ängla- och helgon-gestalter strålade dem till mötes, men där djäfvulska stämplingar utöfvade sin fruktansvärda makt? Under Alexej arresterades adelsmannen Kokorev, anklagad för att hafva fällt »opassande» uttryck. Han hade nämligen dristat säga, »att det ej var rådligt att föra sina döttrar till tsaren, att det var bättre att dränka dem än att låta dem inträda i »öfre våningen».

* * *

En tsarinnans bekymmer voro ingalunda slut med vigseln och den högtidliga kröningen i Marie-himmelsfärdskyrkan. Hade tsaren upphöjt henne från intet till en regerande furstinnas rang, så var det för att hon skulle skänka tronen arfvingar. Hur stor var således ej hennes ångest och deras hvilkas lycka var förknippad med hennes, om denna himmelens välsignelse lät vänta på sig! Sofia Paleologa, Ivan den stores gemål, födde i början endast döttrar. Enligt den tidens begrepp var ingen kvinna mor, förrän hon bragt till världen manlig afkomma. I sin brinnande önskan att erhålla en tronarfvinge begaf sig härskarparet till den helige Sergejs graf i Trojtsa. Då tsarinnan färdades genom dalen utmed klostermurarna, stod plötsligt inför henne en vördnadsbjudande gammal man med en liten pilt i sin famn. Den gamle kastade barnet i furstinnans sköte och försvann. Gripnen af helig bäfven, föll Sofia Paleologa i vanmakt. Hennes hofdamer, som ingenting märkt, framskyndade, förvånade, till hennes bistånd. Återkommen till medvetande, sökte hon efter gossen, som gubben kastat till henne, men hon fann honom ej. Då förstod hon, att det varit den helige Sergej själf, som uppenbarat sig för henne, och uppfylld af ljusa förhoppningar vände hon åter till Moskva. Mycket riktigt gaf hon nio månader därefter lifvet åt en son, Vasilij Ivanovitsch.

Men alla tsarinnor hade ej den turen. Det förflöt tjugo år, utan att samme Vasilij, som tjugosexårig äktat Solominia, fick något barn med henne. Förgäfves hade man anlitat alla då bruk-

liga medel. Med fulla händer hade man strött ut guld i klostren, skickat efter heliga eremiter från nordens ödemarker eller från de mörka grifterna och pröfvat kraften hos alla undergörande relikier. Solominia hade vändt sig till spåmän och trollkarlar. Hon hade indränkt tsarens skjorta med en förtrollad vätska. Men ingenting hjälpte. Vasilij började åldras. Det var tid på att fatta ett beslut. Bojareerna, som tsaren kallat till rådplägning, uppmanade honom enhälligt att sätta tsarinnan i kloster och förmåla om sig. Ej utan tårar och förtviflan bar den olyckliga furstinnan sitt öde. Man afklippte med våld hennes hår, och tsarens ombud slog henne.

Det får ej glömmas, att om än tsarinnan var alla ryssars, äfven sin fars, härskarinna, så var hon däremot sin gemåls undersåte, ja, slafvinna. Tsaren hade upphöjt henne, tsaren kunde förnedra och förskjuta henne. Folkvisorna bevara det rörande minnet af dessa beklagansvärda tsarinnor. »Allt är sorgligt hos oss i Moskva. Sorgligt ringer den stora klockan. Tsaren är förtörnad på tsarinnan och skickar bort henne, långt bort ur sin åsyn, dit bort till staden Suzdal, dit bort till Pokrovs kloster». Och klagande irrade tsarinnan omkring i palatsets salar och kved: »Ack du mitt slott af sten, slott af hvita stenar, mitt purpurslott, får jag verkligen ej längre dväljas här? Får jag ej mera sätta mig vid bordet af cypress, ej smaka de söta rätterna, ej äta den hvita svanen? Skall jag ej mera höra min tsars ljufva tal?» Och ut på trappan gick tsarinnan och ropade med hög röst, med sin späda röst: »O mina små stallknektar, små stallknektar, ridknektar, lasten forvagnen, men . . . skynden er icke! Faren bort från Moskva, men . . . skynden er icke! Kanhända blidkas vår härskare, tsaren, kanhända ger han order att i skolan vända om». — Och hvad svara de unga stallknekterna? Jo: »O du vår moder, tsarinnan, Marfa Matfeevna, kanhända tsaren blidkas, kanhända du får komma åter». — Ack, det är förgäfvets man ej brådskar. Ingen nådens budbärare ilar i kortégens spår. Redan skynta klostrets hvita murar, redan kallar de heliga klockornas ljud, och redan framskrider i procession abbedissan, följd af sina nunnor. De fatta tsarinnans hvita händer och föra henne till hennes cell, ej för en timme, ej för en dag, utan för hela hennes återstående lif.

Också hvilken fröjd i tsarernas palats, när en manlig ättling kom till världen! Till amma åt den höge arvingen utsågs en af

hofvets skönaste bojarskor. På ett bräde, noggrant utsågat efter den lilla kroppens dimensioner, målades hans skyddshelgons bild. Så ställdes den nyföddes horoskop. Denna viktiga uppgift anförtroddes åt heliga eremiter, lärda präster eller simpla trollkarlar. Dessa förutsade alltid, att barnet skulle få en på bragder rikare lefnad än någon af dess företrädare och att det skulle blifva en skräck för de onda och ett stöd för kyrkan.

Med Alexejs och Natalias son närma vi oss det gamla Rysslands slut. Rikets pånyttfödare var tillika kvinnornas befriare. Trots de äkta männens svartsjuka och kvinnornas eget motstånd bröt Peter den store sönder de »tjugosju låsen» till gyneceets fängelse. Första gången förmälde han sig på det gamla viset, men den andra rådfrågade han endast sitt hjärta. En livländsk piga gjorde han till käjsarinna. Aldrig kunde det falla denna folkets dotter in, bördig från ett utomryskt land, att stänga in sig inom *terems* väggar och dölja sig under slöjor eller bakom en bärstols eller teaterloges gardiner. Med högburet hufvud och obetäckt ansikte skred hon fram i sin västerländska frihet. Hon följde sin gemål på hans resor och i hans krig, på Östersjöns vågor och i elden från de ottomanska batterierna vid Prut. Det blef slut på de gamla sederna. I sin nya hufvudstad anordnade Peter samkväm, till hvilka de äkta männen nödgades medtaga sina hustrur. För första gången sällskapade ryska män och kvinnor öppet med hvarandra, musicerade, spelade kort och dansade tyska valser och fransk menuett. En stor mans despotiska vilja besegrade till och med bruket. Bort med de täta slöjorna och de vida dräkterna, som dolde kroppens behagfulla former! Psalm- och bönböcker, *Hustaflan* och helgonlegender lades åsido, och den franska romanen gjorde sitt intåg i de ryska damernas budoarer. Tiden har sanktionerat Peter den stores feministiska liksom hans öfriga reformer, och efter att hafva varit gyneceernas och slöjornas land har Ryssland blifvit det rike i Europa, där problemet rörande kvinnans andel i det sociala lifvets arbete och förmåner kanske hunnit längst i sin lösning.

G. von Düben.

Om koloniträdgårdar.

Ur F. B. F.s stipendiats berättelse.

Förliden pingstdag på e. m. den 31 maj ankom jag till Malmö och begaf mig dagen därpå genast på morgonen ut till ett i stadens utkant bortåt Södervärn beläget område, upplåtet till koloniträdgårdar. Men mellan det och mig reste sig ett högt plank af bräder, och jag sökte förgäfvos öppna de höga portarna, som omöjliggjorde allt kikande in i helgedomen. Lyckligtvis kom någon snart och gick in i trädgården, hvars portar han öppnade med en nyckel, och denna person släppte välvilligt in mig. Sedermera fick jag veta, att hvarje ägare till en koloniträdgård har sin egen nyckel, med hvilken han är förpliktigad att stänga porten efter sig, och han är ansvarig för den person han släpper in.

Koloniområdet företer en egen anblick. Täppa vid täppa, hvarje af cirka 75 kvm:s areal, omgifven af prydnads- eller bärbuskar, staket med grind, äfven den vanligen låst, och i hvar liten täppa en paviljong eller lusthus, en berså med bänkar, ett tält o. s. v. Trädgården själf så ansad och putsad och väl skött och med plats för så mycket nyttigt och vackert, att man blir förvånad att finna, att ett så litet område kan rymma så mycket: grönsaker, blommor, gräsmattor, prydnads- och bärbuskar, fruktträd, jordgubbar m. m. m. I en trädgård företrädesvis det ena, i en annan det andra.

Öfverallt mötte jag män, kvinnor och barn med vattenkannor, som fylldes vid de här och hvar inom området befintliga pumparna. Karlar stodo där i skjortärmarna och gräfde och krattade någon rabatt, som blifvit litet på efterkälken, kvinnor och barn rensade och vattnade eller plockade blommor. Hustrur eller unga flickor dukade och satte fram frukosten därinne i lusthuset eller bersån. Och på de gemensamma lekplatserna sågos barn, glada och solbrynta, som lekte och gungade, skrattade och pratade af hjärtans lust.

Detta var sålunda hvad koloniträdgårdarna ha att bjuda sina innehafvare söndagar samt eftermiddagar och kvällar efter arbetets slut.

De här omtalade koloniträdgårdarna äro anlagda efter danskt mönster af Malmö Planteringsförening, som stiftades år 1881.

År 1893 börjades arbetet på koloniträdgårdarna och år 1895 voro de färdiga till uthyrning. Föreningens mening var, att stadsarbetare, hvilka bäst behöfde en tillflyktsort i en egen liten trädgård och arbete ute i det fria, skulle hyra trädgårdar, men till att börja med anmälde sig inga sådana, däremot många ur den lägre medelklassen. Men snart nog — om några få år — fingo äfven arbetarne smak för saken, och nu är så godt som hvarenda tomt inom området upptagen — många af arbetare — och flere ansökningar om att få hyra måste tillbakavisas. Fråga har väckts om anläggande af koloniträdgårdar äfven i östra delen af staden, men därom är ännu — för så vidt jag vet — intet definitivt beslut fattadt.

Enligt Malmö Planteringsförenings berättelse för år 1899 utgjorde trädgårdarna 154 stycken, af hvilka 68 mindre och 86 större trädgårdslotter. Under nämnda år voro 138 stycken uthyrda, och nästan alla samtliga tingade för 1900. Arrendeafgiften för koloniträdgårdarne uppgick år 1899 till 1,278 kr. och inkomsten för 26 stycken nycklar till 26 kr. Hvarje ägare af en koloniträdgård erhåller nämligen af föreningen en nyckel till koloniområdets port, för hvilken nyckel han deponerar 1 kr. Föreningens utgifter för koloniträdgårdarna voro nämnda år 1,393 kr. 74 öre. Sålunda förefanns en förlust af 89 kr. 74 öre. År 1902 är ställningen betydligt förändrad. Enligt styrelseberättelsen för det året uppgingo arrendeafgifterna för koloniträdgårdarna till 1,668 kr. och inkomsten af 12 stycken nycklar till 12 kr., utgifterna för koloniträdgårdarna till 1,367 kr. 82 öre, sålunda en vinst af 312 kr. 18 öre.

Som redan är antydt, äro ej alla trädgårdarna af samma storlek. Så förekomma större trädgårdslotter på 90 kvms areal, för hvilka i medeltal betalas 10 kr. i årlig hyra, och mindre på ungefär 72 kvm, som betinga ett årligt arrendepris af 8 kr. Detta pris är ju ej högre, än att hvarje skötsam arbetare med ett yrke, som någorlunda betalar sig, skulle kunna komma sig ut därmed, men härtill komma utgifterna och arbetet för trädgårdens anläggning, som hyresgästen naturligtvis själf får betala, och omkostnaderna för uppförandet af paviljong etc. En arbetare, som hade en trefflig liten trädgård och en liten och enkel men snygg paviljong talade om, att han själf hade utfört allt arbete med trädgårdens anläggning och lusthusets uppförande, och att detta det oaktadt gått honom till cirka 300 kr.

För öfrigt förete de olika lusthusen ett mycket växlande utseende. Somliga äro små och enkla, som de minsta små lekstugor, andra likna riktiga små villor, där folk bor dag och natt som på ett sommarställe.

Meningen är naturligtvis, att hvar trädgård endast skall tillgodose ägarens behof, och att dess alster ej skola försäljas, dock frångås detta syfte någon gång.

Till att börja med sågo många trädgårdsmästare koloniträdgårdarna med mindre blida ögon. De voro rädda för att efterfrågan på deras alster skulle minskas, då koloniägarne i sina trädgårdar kunde få, hvad de önskade. Men så blef ingalunda fallet. »L'appétit vient en mangeant», säger ordspråket. Sålunda visade det sig snart, att »l'appétit», smaken för grönsaker, i och med koloniträdgårdarna växt, så att grönsakerna i de egna småträdgårdarna många gånger ej räcka till, utan man måste också förse sig på annat håll. Äfven trädgårdsmästarnes blomplantor ha fått stor åtgång för att tillfredsställa blomsterälskande »kolonisters» skönhetsinne. Några egna plantor kunna dessa ej uppdraga, då inga bänkar få finnas inom området.

Under det att de enskilda ägarne ensamma få sköta sina respektive trädgårdar, så hållas lekplaner, allmänna gångar, rabatter, gräsplaner, buskar, träd, staket och dylikt i ordning på föreningens bekostnad.

Hyresgästerna och ägarna till dessa små koloniträdgårdar i Malmö äro ofantligt stolta öfver sina små domäner. Då ett par af dem vid mitt besök där hörde, att jag sedan ämnade mig till Köpenhamn, började de utgjuta sig öfver deras trädgårdars företråde framför de danskas. Inte hade dessa så fina lusthus som de svenska, inte hade de så vackert anlagda trädgårdar, och inte höllo de dem så ordentligt rensade. Allting var mycket noblare i Malmö koloniträdgårdar än i Köpenhamn. Det tycktes råda ett formligt rivalskap mellan de båda nationerna.

Oftan omtalade koloniträdgårdar äro de förnämsta i Malmö. Ute vid kyrkogården besökte jag andra, men dessa lämnade i sanning mycket öfrigt att önska, och vid jämförelse med Planteringsföreningens sågo de rent af vanvårdade ut. Dock äfven dessa äro ett försök att bereda arbetaren glädjen af en egen liten torfva och böra därför omnämnas.

De danska koloniträdgårdarna likna i allmänhet de enklare vid Södervärn i Malmö. Dock förekomma äfven vissa olikheter. De danska ha nog ofta ett mera öfvervägande praktiskt syfte; så har man där mest lagt an på grönsaker, bär och dylikt; de svenska ett öfvervägande estetiskt: blommor och prydnadsväxter. Detta såsom regel, dock med många undantag. Inga villalikhande lusthus förekomma i Köpenhamn, detta väl ock beroende på att från de Köpenhamnska trädgårdarna måste hvar och en aflägsna sig senast kl. 12 på natten, och sålunda ingen öfvernattning där kommer ifråga — åtminstone ej inom områden tillhöriga »Det Kjöbenhavnske Haveselskab».

Däremot tillåtes i Köpenhamn något som icke förekommer i Malmö: försäljning inom området af diverse lifsmedel och läskedrycker, ja, t. o. m. af spritdrycker. Och på åtminstone ett par af de områden jag besökte var det vicevärdinnan, som har denna försäljning. Eget förekommer en detta om spritdryckers försäljning på en plats där så mycket folk samlas, och där just om någonstädes frid och sämja böra råda, men för dansken är nog ej faran så stor, som den kunde vara för svensken med dennes öfverdåd och, sorgligt att säga, ökända smak för spirituosa. Vid tal om försäljning af mat och dryck inom området förklarade mig en kvinna i en koloniträdgård i Malmö, att ett af koloniträdgårdens syften just vore att skaffa förnöjelse åt folk utan att man skulle behöfva kasta bort sina pengar vid försäljningsställen och dylikt. Mycket trefligare vore också att från hemmet föra med sig sin matsäckskorg.

Det låg en festlig prägel öfver de danska koloniträdgårdarna. Öfverallt svajade Dannebrogar, stora och små. Visst sågs äfven den svenska flaggan i Malmö koloniträdgårdar, men ingalunda så allmänt som den danska i Köpenhamn.

• De första koloniträdgårdarna i Köpenhamn anlades år 1891 af föreningen »Arbejdernes Værn». De äro belägna vid Guldbergsgade midt för Fredrik VII:s staty vid Nørrebro spårvägslinje och omfatta cirka 5 tunnland jord, som förut brukats till köks-trädgård. Redan i maj månad samma år voro nästan alla de 54 små tomter, i hvilka jorden styckats, uthyrda, och följande år började samma förening anlägga ett nytt koloniområde ej långt därifrån vid Jagtvejen. Dessa trädgårdar kunna dock hyras endast af medlemmar i »Arbejdernes Værn», »Højres Arbejder och Vælgerforening» och »Den konservative Klub». För den skull och på grund

af det sätt, hvarpå de gemensamma angelägenheterna handhades, uppstod missnöje och år 1892 bildades en ny förening »Det Kjöbenhavnske Haveselskab», som genast började anläggning af »Haver uden Politik». Denna förenings verksamhet för de köpenhamnska koloniträdgårdarna har varit och är mycket omfattande och framgångsrik. Den har anläggningar på ej mindre än fyra olika ställen: vid Amagerbod, Bisbebjergsvejen, Guldbergsgade samt vid Enghavevejen.

»Det Kjöbenhavnske Haveselskab» har för närvarande 1,176 småträdgårdar till uthyrning. I hela Köpenhamn anses finnas 8,000—9,000 stycken.

Nämnda förening utger en tidskrift: »Vort Havebrug», som gratis utdelas åt koloniägarne inom dessa områden. Små utställningar anordnas, hvarvid pris utdelas. Så söker man på alla sätt verka för intressets spridande och höjande.

Emellertid var sällskapet ekonomiska ställning till att börja med icke den lyckligaste. Så hade till de första anläggningarna beräknats åtgå 30,000 kr. och flere af havelejerne hade däraf tecknat 10,000 kr. Men därmed var det slut, ingen enda mer aktie blef tecknad. Först genom stora uppoffringar från föreningens sida lyckades man klara ställningen*).

Jag har särskildt sysselsatt mig med »det Kjöbenhavnske Haveselskabs» koloniträdgårdar, dels emedan dessa äro mycket typiska, dels emedan denna förening säkerligen gjort mest i Köpenhamn för anläggande af koloniträdgårdar, dels emedan jag varit i tillfälle att få de flesta och bästa upplysningar om denna förenings verksamhet på detta område.

Af ofvan nämnda anläggningar besökte jag den vid Amagerbod och Enghavevej, och de flesta upplysningar erhöll jag af Gartner P. Hansen, utgifvare af »Vort Havebrug», från hvilken tidskrift en del fakta här äro hämtade. Äfven besökte jag de förut omtalade koloniträdgårdarna vid Jagtvejen, tillhöriga Arbejdernes Værn.

Dessa voro också mycket snygga, men stodo dock kanske något efter »De Kjöbenhavnske Haveselskabs». — Den konservative Arbejderforening har en anläggning vid Ny Carlsbergvej.

Förutom redan nämnda koloniträdgårdar finnas äfven en massa mindre, af hvilka jag besökte bland andra några mycket primitiva

*) Fröken Landgrens reseberättelse innehåller en hel del andra för ämnet belysande siffror och uppgifter, hvilka här af utrymmesskäl måst uteslutas.

vid Strandvejen. Detta område är ej omgifvet af något stängsel, och inga gemensamma planteringar äro utförda. De enskilda småträdgårdarna äro delvis rätt ovärdade, om ock en och annan berömvärdt afsticker därifrån. Allt här talar om fattigdom, brist på kapital och frånvaron af en ledande hand för det hela. De många bristerna sticka dock mindre i ögonen vid åsynen af hur genomnöjda ägarna själfva äro med sina små jordlappar.

Hvad beträffar ändamålet med och betydelsen af koloniträdgårdar ligger detta i så öppen dag, att det väl knappast behöfver påpekas. Man må blott som motsättningar till hvarandra ställa: koloniträdgården—krogen; koloniträdgården—stadsbostaden och gatan — och reflektionerna göra sig själfva.

Må endast en önskan framställas, den att flera af våra större städer, först och främst vår vackra, i så många afseenden framåtgående hufvudstad, inom en snar framtid måtte komma i åtnjutande af koloniträdgårdarnas välsignelse.

Lillie Landgren.

— * —

Litteratur.

Dardens Audrey. (En vildblomma) af *Mary Johnston.*

För dem, som inte finna smak i den »modärna» litteraturen med sin nervösa stil, sina inkrånglade problem och ofta frånstötande motiv utan, då kropp och själ behöfva hvila efter ett ansträngande arbete, hällre söka sig en enklare och mera idealistisk lektyr — just för den sortens människor är »Dardens Audrey» en särdeles passande bok. Och jag tror att de allra flesta, som läsa den, skola finna att de gjort en riktigt älskvärd bekantskap. Handlingen utspelas på Virginiens jord i första hälften af sjuttiondralaet, men då den tidens människor synas tänka och handla just som människorna i våra dagar, kunde berättelsen utan risk ha flyttats mycket närmare vår egen tid, om bara det yttre staffaget vore litet omändradt.

Jag vill härmed inte ha sagt, att boken alldeles saknar tidsfärg, utan snarare att tidens politiska och kulturhistoriska anlete helt föga afspeglar sig i hufvudpersonernas historia. Däremot ha vi en ganska stark känning af att vi äro i Virginien eller åtminstone i ett land med bjärtare färger och lifligare känslor än här uppe, ett land, där ras och samhällsställning bilda skarpa åtskillna-

der, och där rosorna glöda under en sydländskt blå himmel. Här är det, som den unge herren till Fair View, hvilken redan är halft förlofvad med en dam af sitt eget stånd, träffar den »vildblomma», som fångslar hans sinnen och fantasi just genom kontrasten mellan hennes omedvetna friska behag och den värld, han redan kan utantill.

Som vanligt är i dylika fall, börjar han med att leka med hennes hjärta och slutar med att krossa det, men just när han skrämt henne ifrån sig, vaknar han till medvetande om glöden i sin egen kärlek. Efter många strider och svårigheter återförenas de älskande men blott för att strax skiljas igen, ty för att komma ifrån konsekvenserna af ett i världslig mening alltför omaka äktenskap griper förf. till en inte alldeles ny utväg: hon kallar till sin hjälp döden, som hugger alla dylika knutar midt itu, och så går Dardens Audrey bort, just när hennes lyckomått är rågad.

Som man ser, är det »eine alte Geschichte», många gånger förr berättad, men långt ifrån alltid berättad på ett så vackert och tilltalande sätt, och ehuru förf., trogen sina anglosachsiska föregångare, inte ansett sig kunna berätta den på mindre än 337 mycket fint tryckta sidor (synbarligen motsvarande ett par ordinära Tauchnitzdelar) följer man ändå berättelsen med verkligt intresse från början till slut.

Om Dardens Audreys gestalt väl mycket skattar åt det gammaldags kvinnoidealet, hälften ingénue och hälften ängel, så äro i hjältens karaktär ljus och skugga mera jämnt fördelade, och han verkar mycket mer nutida engelsk gentleman än romanfigur från sjuttonhundratalet. Bland bifigurerna äro några tecknade med människokänedom och god teknik, en och annan erinrar utan imitation om Dickenstyper.

F. E.

* * *

Virginia eller Lärjungarna i Port Royal af förf. till »De spanska bröderna» m. fl.

»Virginia» torde egentligen bäst höra hemma inom ungdomslitteraturen. Den för nämligen tanken tillbaka på de böcker, som förr i världen voro mycket omtyckta af den mognare ungdomen. Kanske har smaken i någon mån förändrat sig sedan dess, men det kan dock antagas, att »Virginia» skall finna en intresserad läsekrets äfven bland ungdomen i våra dagar. Ty de unga ha sinne både för historia och romantik, och båda delarna äro väl representerade i denna bok. Handlingen utspelas i sextonhundratalets Frankrike och vi få en inblick i de religiösa strider och förvecklingar, som upprörde den tiden. En del verkligt »historiska» personligheter framskymta i berättelsen, bl. a. Pascal, som får en vacker och sympatisk teckning. Boken är både underhållande och oskyl-

dig. Man kan måhända anmärka på, att den i vissa frågor ser väl påtagliga föreskrifter om hur man bör tycka och tänka. Det är säkert lyckligare och för ungdomen njutbarare om reflexionerna mera »göra sig själfva» och osökt framgå ur det berättade. Den i en religiös grundton hållna boken är eljest ledigt skriven och rätt bra öfversatt.

F. E.

Gift kvinnas beskattning.

Af hr Staaff i Andra kammaren har, efter hvad i ett föregående häfte meddelats, framlagts en motion rörande den i ofvanstående rubrik angifna frågan.

Motionen börjar med att framhäfva den betydande rörelse, som på senaste tiden uppstått, i syfte att åt kvinnan förvärfva full medborgarrätt i samhället. Därvid har kommit under allmän diskussion såväl frågan om politisk som frågan om kommunal rösträtt för kvinnan.

Den ogifta kvinnan äger oomtvistadt kommunal rösträtt, såvida hon uppfyller de därför stadgade villkoren, men beträffande den gifta kvinnans rösträtt råder däremot en viss oklarhet. Ej så mycket rörande själfva principen, ty därom äro de flesta ense, att civillagens föreskrifter om målsmanskapet ej behöfver lägga hinder i vägen, men i praxis är det ett helt annat förhållande, som visat sig vara ett svåröfvervinneligt hinder för de gifta kvinnornas kommunala medborgarrätt. Detta hinder beror af skatte- lagstiftningen och dess tillämpning.

I saknad af någon bestämd föreskrift i bevillningsförordningen hafva myndigheterna länge varit ovissa och vacklande beträffande spörsmålet, huruvida gift kvinna, som har egendom under egen förvaltning, därmed ock har rätt att erhålla egen debetsedel. Och utan den egna debetsedeln lär den gifta kvinnan hafva föga godt af den henne i princip ej förnekade rätten att kunna utöfva kommunal rösträtt. Det af Riksdagen 1903 fastställda deklarationsformulärets föreskrift om att »i skattskyldigs uppgift om inkomst skall innefattas äfven hustruns inkomst» kommer att hädanefter göra det ännu svårare för den gifta kvinnan att erhålla egen debetsedel och därmed kommunal rösträtt.

Genom ett flertal belysande exempel visar motionären huru vacklande praxis är i detta fall och uttalar önskvärdheten af, att det missförhållande, som i detta afseende existerar, varder häfdt.

Till slut beröres äfven frågan huruvida den nu i bevillningsförordningen och inkomstskatteförordningen föreskrifna sammanräkningen af äkta makars inkomster vid bestämmande af bevill-

ningsfritt afdrag bör kvarstå, änskönt hustrun tillerkännes rätt att genom egen debetsedel för sig beskattas. Motionären anser att goda grunder för en ändring föreligga. Då skatteutgiften f. n. inom de små hushållen spelar en så stor roll, vore det ej otänkbart, att ett bibehållande af de nuvarande reglerna i åtskilliga fall kunde ingifva betänkligheter mot äktenskap och på så sätt uppmuntra till lösa förbindelser.

På grund af de här i korthet refererade skälen hemställer motionären:

1) Att Riksdagen måtte besluta sådan ändring i bevillningsförordningen, hvarigenom gift kvinna, som har egendom under egen förvaltning, måtte tillerkännas uttrycklig rätt att medelst särskild debetsedel för sig beskattas;

2) Att Riksdagen måtte besluta sådan ändring i inkomstskatteförordningen, att gift kvinna, som har egendom under egen förvaltning, blifver skyldig att själf uppgifva densamma; samt

3) Att Riksdagen måtte besluta sådana ändringar i bevillnings- och inkomstskatteförordningen, att gifta makars inkomster ej vidare skola sammanräknas i fråga om medgifvande af bevillningsfritt afdrag eller i fråga om beräkning af inkomstskatt.

* * *

Herr Staaffs motion har nu förevarit inför Riksdagen. Bevillingsutskottet hade med anledning af *första punkten* därpå föreslagit skrifvelse till kungl. m:jt med anhållan om förslag till bestämmelser om att gift kvinna med egendom under egen förvaltning må med särskild debetsedel för sig beskattas. Denna punkt bifölls i båda kamrarna i enlighet med utskottets förslag. Motionens *andra punkt*, d. v. s. beträffande gift kvinnas deklara-tions-skyldighet, afslogs af utskottet (reservation af hr Beckman m. fl.), afslogs jämväl af första kammaren, men bifölls af andra i enlighet med reservationen inom utskottet med någon redaktionsändring. *Tredje punkten* afslogs af båda kamrarna.

Med denna utgång synes sålunda utsigt finnas, att det oklara förhållande, som hittills varit rådande ang. gift kvinnas rätt att erhålla egen debetsedel upphör. Denna frågas hufvudsakliga innebörd är den, som ock i motionen framhållits, att den kommunala rösträttens utöfning ansetts vara beroende af huruvida egen debetsedel erlägges eller ej. Blir gift kvinna tillerkänd rätt till egen sådan, upphör härmed tvifvel ang. hennes rätt att, under förutsättning att hon har egendom under egen förvaltning, utöfva sin kommunala medborgarerätt.

Ellen Fries' bibliotek

är öppet *alla hvardagar kl. 3—4 e. m.*

Biblioteket är mot skriftlig borgensförbindelse af känd förbundsmedlem afgiftsfritt tillgängligt för kvinnor, som egna sig åt studiet af historia och närliggande ämnen.

Det är dessutom tillgängligt för Fredrika-Bremer-Förbundet.

Fredrika-Bremer-Förbundets

Byrå

54 Drottninggatan, kl. 11—4.

Upplysningar lämnas angående *läroanstalter* och *arbetsområden* tillgängliga för kvinnor.

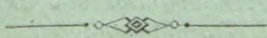
Anmälningar mottagas till inträde i förbundets *sjukkassa*.

Äfven personer, som icke äro medlemmar af förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Byrån mottager anmälningar af *nya medlemmar*.

Byrån mottager prenumeration å *tidskriften Dagny*.

Upplysningar lämnas om kvinnans kommunala rättigheter, såsom angående rösträtt vid val af stadsfullmäktige, prester, skolråd, ledamöter af fattigvårdsstyrelsen m. m.

Anmälan.

Dagny utkommer **1904** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundet*s byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundet*s byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen i Paris 1902 det enda som erhöll högsta utmärkelse, *Guldmedalj*, och detta i sin egenskap af »*antiseptiskt munvatten*» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,

H. M:t Konungens hofleverantör
Stockholm.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62.

Förbundets byrå öppen 11—4.

Allm. tel. 48 16.

*Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå:
Tunnelgatan 25.*

Rikstelef. 68 98.

A. T. 82 11.